СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ри ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 114. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 16 травня, 1934. VOL. XLII. No. 114. Jersey City, N. J., Wednesday, May 16, 1934. THREE CENTS.

АКЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА ЗА ПРИСПІШЕННЯ ОЖИВЛЕННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОМИСЛУ

ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД КОНГРЕСУ ПРИЗНАННЯ 300 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ НА ЦЮ ЦІЛЬ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вислав до конгресу письмо, в котрім домагається ухвалення 300 міліонів долярів на приспішення оживлення будівельного промислу.

У своїм письмі президент порушує справу оживлення цього бизнесу в чотирох точках, а саме: щодо модернізації й направи будівель; обезпечення морґеджів; морґеджових товариств; та обезпечення будинків і позичок.

Президент каже, що багато будинків знаходяться тепер у стані, в якому вони не надаються для мешкання. Вони повинні бути направлені та привернені до стану, що відповідає модерним вимогам. Бабато старих домів треба зовсім розібрати, а на їх місце поставити нові. Охорона здоровля й безпеченства людей вимагає, щоб цю роботу зроблено якнайскорше.

У цій роботі, на думку президента, федеральний уряд повинен подати руку приватному бизнесови. В цей спосіб уряд допоможе приватній підприємчивости розробити нові роботи, а при тому створити для краю багато тревалого маєтку. Виконання програми президента, каже він, облекшить безробіття та піднесе рівень життєвої стопи.

СЕНАТ УХВАЛЮЄ ПОЗИЧКИ БИЗНЕСОВИ.

ВАШИНГТОН. — Сенат ухвалив закон Гласа й Барклі, котрий дає урядови право дати приватним бизнесменам позички з Федеральних Ререзвових Банків.

Ухвала обмежує ці позички до суми 530 міліонів долярів.

ПОЛЕТІЛИ ДО РИМУ.

НЮ ЙОРК. — З летничого поля Флойда Бенета в Бруклині вилетіли в понеділок рано літаком системи Белянка летуни Джордж Понд і Чезаре Сабеллі в дорогу понад Атлянтійський океан з цілью добитись до Риму.

Понд і Сабеллі не везуть зі собою майже ніяких причандалів до ратування себе на морю. Мають вони на літаку радіо, але тільки до відбирання вісток, а не до висилання. Вилетіли вони в напрямі французького порту Бордо.

ПОЛІЦІЯ ЗВІЛЬНИЛА НАФТЯРЯ ГЕТЕЛА З РУК ВИКРАДАЧІВ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Поліції вдалося знайти й звільнити з рук викрадачів богатого нафтяря Вилієма Гетела, котрого викрадено минулого четверга й держано для викупу в сумі 75,000 долярів.

Знайдено його в маленьким домику в місточку Ля Кресента, що лежить яких 6 миль звідсіля на північ. Родина каже, що окупу не заплачено. Поліція попала на слід Гетела саме в той час, коли родина вже вислала була чоловіка з викупною сумою, щоб доручити її викрадачам.

Хтось телефонував з публичної телефонічної будки до адвоката Нуна, котрого викрадачі вибрали собі за речника родини викраденого. Коли поліція прийшла до дому, в котрім є цей телефон, то чоловіка, що телефонував, уже не було. Одначе поліція дістала число ліценції його авта. За цим нумером поліція розслідила адресу власника, де вона арештувала одного мужчину й одну панночку. Між паперами, забраними при арешті від того мужчини, була візитівка одного земельного бизнесмена з адресою Гетела. Під адресою цього бизнесмена поліція довідалася, що він недавно купив собі дім у Ля Кресенті, знищений виливом води. Поліції пігнали туди. Задержали авта кілька домів дальше, обступили дім з усіх боків і кілька поліцаїв з добутими револьверами кинулися до входів. На заднім виході арештовано одного мужчину. Другий вискочив бічним вікном і втік. У середині знайдено Гетела. Він лежав на ліжку, привязаний до ліжка за руки і за ноги. Його очи були перевязані бандажом приліпленим до лиця. Він був здоров.

ЗНАЙДЕНО ВИКРАДЕНУ ДІВЧИНКУ.

ТОКСОН (Аризона). — Девятнацятого дня по викраденню 6-літньої Джуни Роблес знайдено її в ямі під кактусом на пустині, яких 10 миль на схід від цеї місцевости.

Знайшли її кревняки на основі вказівок, які хтось вислав з Шікаго. Родина каже, що вона не заплатила викупу, хоч уже мала готових 10,000 долярів.

Лист був висланий до губернатора стейту. На пошукування дитини вибрався вуйко дівчини та його адвокат. По трох годинах блукання за вказівками листа вони вже були готові перестати шукати. Попробували ще розділитися, щоби скорше обшукати більший простір. Зараз після цього адвокат знайшов могилку, а в ній у ямі, прикована ланцюхами, була викрадена дівчинка. Вона була жива, але сильно ослаблена.

АВСТРІЙСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ НА СЛУЖБІ МОСКВИ?

(УП) Недавня революція в Австрії та її здушення австрійським урядом викликали в цілому марксистсько-жидівському світі бурю протестів. Розбиті соціялісти повтікали до одинокої тепер остої марксизму, до Чехії. Але й Чехам невигідно держати в себе німецьких марксистів, тож прийшлося їм виїздити дальше. На днях мають виїхати з Чехії коло 350 марксистів до Совітів. Большевики дуже радо згодилися їх приняти, та навіть дорогу платять за них, а на границі мають їм влаштувати величавий прийом. При цьому треба згадати, що всі ці марксисти — це зпід знаку другого інтернаціоналу, який так завзято „поборює" Москва зі своїм третім інтернаціоналом. Колиб австрійські соціялісти, чи краще сказати соціял-демократи, не були на службі Москви, то вонаб їх не приймала до себе саме в тому моменті, коли в першотравневому заклику звертається знову зі своїми гаслами проти соціял-демократів і фашистів.

ТІКАЮТЬ ІЗ ПРИМОРЩИНИ.

З Приморщини знову почали приходити масово втікачі, які подають багато цікавих вісток про життя далеко-східних Українців. В останніх часах населення висилає масово дітей до шкіл, лише жалує, що школа не виконує своїх завдань і подає дітям в українській мові не те, що їм потрібне для національного виховання. Відношення населення до совітської влади стає з дня на день більш вороже. В селі Чугуївка, Сандагоу, Архипівка та Михайлівка переводять організованим способом саботаж деревно-лісових робіт, а переселенців, яких сюди присилає совітська влада, приймають вороже зі словами: „обідать нас приїхали".

„КОРОЛЬ ЯПОНСЬКИХ ГОДИННИКАРІВ".

Цими днями помер у Токіо, у 72 році життя, японський сенатор Кінтаре Гатаре, якого прозвали „королем японських годинникарів". Покійний порадив був колись японським імпортерам, щоб вони спровадили зі Швайцарії годинників в частинах і перестудіювали таким чином з найбільшою точністю годинникарські механізми. По кількох літах Гатаре викликав незвичайну кризу в годинникарському промислі у Швайцарії та Франції, закладаючи в Японії цілу низку фабрик, які звільнили не лише Японію, але й цілу Азію від привозу годинників з Европи. Сьогодні Японія закидує цілу Европу своїми годинниками 5 до 10 разів дешевшими, як швайцарські.

ВТІКАЮТЬ З СССР.

Англійські часописи повідомляють, що до Срінагару в Індії почали прибувати втікачі з СССР. Втікають з комуністичного раю групами по 10—15 людей. В останньому часі прийшли туди коло 100 осіб, з того більшість жінок і дітей. Утікачі — це переважно селяне, що втікає перед панщиною в колхозах та примусовими роботами коло каналів. Не треба забувати, що втікачі мусіли перейти через „дах світа", високий Памір.

ХТО ПРАВИТЬ ЯПОНІЄЮ?

(УП) Розповсюднена в світі вістка про те, що Японією править якась спеціяльна каста людей, не відповідає дійсности. Японією правлять люди, що самі вийшли з народу і мають якнайкращі стики з ним і дальше.

Так теперішній японський президент міністрів Саіто, звісний зі своєї мовчаливости, є сином слуги одного панського замку. Замолоду він служив післанцем в одному японському уряді. Генерал Аракі, недавно ще міністер війни, був замолоду робітником у фабриці олїів. Міністер фінансів Такагаші, дуже зручний фінансїст, був послугачем в одному монастирі, а потім пільним робітником у Каліфорнії. Він є сином бідного артиста й покоївки. Міністер заграничних справ Гірота є сином каменяра. Тояма, провідник організації патріотів, чи краще сказати Ліги Чорного Смока, є сином звичайного робітника. Він користується великим авторитетом і влада, хоч знає, що його організація часто виконує атентати на невигідних для добра держави людей, не чіпає його навіть тоді, коли той акт був звернений і проти уряду. Одиноким аристократом в уряді є князь Сайонді, який користується також впливом на мікада. Він є приклонником демократії, але не той зпід знаків ріжних інтернаціоналів, а чистої японської.

От хто править нині Японією, що може в скорому часі відіграти визначну ролю у визволенні України зпід московського ярма.

БЕЗРИБНЕ ОЗЕРО.

Озеро Острово, що має 74 квадр. кільом. простору й коло 70 метрів глибини та є водночас найбільшим озером у південній Македонії, замінилося від двох років у водне пустарище. Наслідком непрослідженої ще досі якоїсь пошесної недуги вигинули у ньому всі риби, так, що набереженим мешканцям, які жили лише виключно з риболовства, загрожує цілковита нужда. Щоб запобігти цьому, грецький уряд вирішив розплодити в озері наново рибу, і тепер перевозять туди літаками ріжну рибу з інших озер. Час однак щойно покаже, чи привезені риби призвичаяться до нового місця та чи не вигинуть на цю загадочну пошесть, яка винищила вже була раз рибу в озері Острово.

ЖАХЛИВА КАТАСТРОФА.

На шляху „Сентрал до Бразіл" недалеко стації Роке Діяс вискочив із шин пасажирський потяг, що їхав з Бело Оризонте, й скотився в яр. Підсумки катастрофи жахливі: зпід розтрощених вагонів видобуто 10 осіб убитих, а багато ранених відставлено до шпиталю.

БІЛОМОРСЬКИЙ КАНАЛ НЕ ПРАЦЮЄ

(УП) Недавно збудований большевиками, чи краще сказати, московським ГПУ біломорсько-балтійський канал не відповідає тим завданням, для яких його збудовано. Будував той канал дійсно ГПУ силами засланців з України, яких тисячі при тій роботі погинули, як колись за царів при будові Петербурга, а нинішнього Ленінграду. Завданням каналу було служити скороченому транспортові дерева з півночі на полудне і збіжа з полудня на північ. Тим каналом малося також перекидати московську флюту з Моря Балтійського на північ вразі потреби. Показалось одначе, що канал для сплавки дерева надається, але до плавби кораблів не надається, бо замілкий. Московські можновладці не взяли на увагу того факту, що канал буде заносити піском і що той пісок буде осідати на дні.

Отже десятки тисяч Українців, що погинули при його будові, надармо втратили життя. Й Москва з того не буде користати. Для неї хіба одна користь, що на Україні менше Українців осталось і що там зможуть осісти напливові московсько-жидівські елементи.

ВІЙСЬКО ПОВИННО ЦІКАВИТИСЯ ТАКОЖ І ПОЛІТИКОЮ.

Так сказав ген. Гоєс де Монтейро (Бразилія) у своїй промові, яку виголосив перед зборами конституанти. На його думку, військо відіграє одну з найважніших роль у житті держави, бо на ньому спочиває високий і почесний обовязок боронити батьківщину як перед ворогами внутрішніми так і зовнішніми. Воно мусить цікавитись і політикою, щоб не бути знаряддям ріжних несовісних політичних грачів.

ЗАБОРОНА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

З приходом лібералів до влади підревізор Кожокару заборонив навчання української мови по народних школах в черновецькому повіті. Наші „Українці" з ліберальної партії поширювали між народом, оправдуючи своїх хлібодавців, поголоски, що, мовляв, це зробив підревізор Кожокару без відома партії, та що його за це покарають.

Недавно сторожинецький шкільний ревізор заборонив навчання української мови в сторожинецькім повіті. Видно й цей ревізор хоче бути покараний так, як підревізор з Чернівців, якого за кару іменували інспектором меншостевих шкіл.

БАНДИТИ ВБИЛИ КОМАНДАНТА ПОСТЕРУНКУ.

В Тржціні коло Ряшева стрінув нічю комендант постерунку, Левандовський, двох опришків, що втекли з тюрми, якось Бика і Мачугу. У хвилині, коли Левандовський задержав їх, Бик оплів його електричною ліхтаркою, а Мачуга стрілив до нього двічі з револьвера та ранив його смертельно в живіт і груди. Перевезений до лічниці у Ряшеві Левандовський помер. Бик і Мачуга мають на совісти багато грабіжницьких нападів та чотири вбивства.

АХ, ТІ „ПРОКЛЯТІ ГАЛИЧАНИ!"

ПАРИЖ. — „Українське Слово", подає: Із Східніх Земель доносять про нові арешти Українців, що походять з Галичини, а тепер перебувають на Східніх Землях. Вістка каже, що большевикам пощастило викрити на півдні України тайну терористичну організацію, яка провела вже цілу низку терористичних актів. Тою організацією нібито керував бувший старшина Української Армії, Кузьма Дикун, родом із східньої Галичини. Справді, чого то вже Москва не придумує для прикриття своєї імперіялістичної політики на Україні! Оті „прокляті Галичани". Якби не вони, то хахли булиб і надалі покірними супроти Московщини, так думають Москалі. Але в дійсности українська національна свідомість не прийшла тут з Галичини, як це думають Москалі.

ЖИДИ СКЛИКАЮТЬ ПРОТИУКРАЇНСЬКИЙ ЗІЗД.

ЛЬВІВ. — У львівській „Праці" оголошено „Отвертий лист до робітників, селян, незаможнього міського населення і трудової інтелігенції" про те, що „в червні ц. р. у Львові буде робітниче-селянський конгрес". Завданням того конгресу є: „скріпити протифашистівський фронт усіх працюючих західньо-українських земель, а з окрема повести боротьбу проти зорганізованого українських націоналістам т. зв. „Всеукраїнського Національного Конгресу". Хто визнається в українських справах, той не міг би написати такої політично неграматної відозви до „українських селян і робітників". Та годі тому дивуватися, коли під відозвою підписані такі „Українці": Яків Еґід, Ілля Лернер, Люфрін Гецель, Яків Рудерфер, Ян Келер, Яблонські, Станіслав Коменда і т. п.

ТРОЦЬКИЙ У ШВАЙЦАРІЇ.

ПАРИЖ. — Троцький обголив бороду і вуси і так їздив два тижні по Франції, а тепер переїхав до Швайцарії. Покищо не одержав ще від ніякої держави дозволу на постійний побут.

СОВІТСЬКИЙ „ВОЗДУШНИЙ ПОЇЗД".

МОСКВА. — Совітські летуни пробують перелетіти з Москви через Харків на Крим з літаком, який потягне з собою три літаки без моторів (ґлейдерс). Є це перша того роду спроба на таку далеку віддаль. Ота спроба, якщо буде вдатною, матиме велике практичне застосування, особливо підчас війни, бо буде можна спускати на землю літаки без моторів, з товаром чи муніцією навіть на таких місцях, де літак не міг би осадовитись.

ЯПОНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД СОВІТІВ ВИПРАВДАННЯ.

ТОКІО (Японія). — Штаб японської армії в Манчуку подає, що червоноармійці обстрілювали японський пароход, що плив рікою Амур. Стріли падали з совітського берега ріки і вбили одного моряка, а другого ранили. Японія жадає від Совітів вияснення.

РІЖУТЬ ТІЛЬНІ КОРОВИ.

МОСКВА. — „Правда" подає, що в київській области зареєстровано багато випадків різання тільних корів. В одній тільки дарницькій різниці зарізано 2,542 тільних корів на протязі першого кварталу цього року.

ПОВІНЬ У ПАЛЕСТИНІ.

ТИБЕРІЯС (Палестина). — Злива з градом залляла старинне місточко Тиберіяс, положене над Галилейським озером. Підчас зливи згинули 20 осіб.

НОВИЙ ЗАКОН ПРО ДОПОМОГУ БЕЗРОБІТНИМ

ЛОНДОН. — У палаті послів перейшов новий закон про забезпечення безробітних. Над ним дискутовано 28 днів. Закон є великим кроком уперед в облекшенню долі тих безробітних, котрі правильно вплачують у часі праці свої вкладки до фонду безробітних.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ КАБІНЕТ.

ВАРШАВА. — Польща має нового премієра. Є ним 42-літній Леон Козловський, власник великої земельної посілости. Міністром торговлі й промислу став Генрик Райсман, Жид, котрий був давніше заступником міністра в Франції.

ДАЛІ ДОСТАРЧАТИМУТЬ НІМЕЧЧИНІ ЛІТАКОВИХ МОТОРІВ.

ЛОНДОН. — Сер Джан Саймон, секретар справ закордонних, відповів у палаті послів на запит у справі доставив Німеччині моторів до літаків, що ніякі договори не забороняють такої доставки. І нема причини, чому далі не малаб Англія доставляти Німеччині таких моторів. Саймона заінтерпельовано в звязку з тим, що Німеччина розбудовує велеканську воздушну фльоту.

ФРАНЦІЯ НЕ ХОЧЕ ВІЙНИ.

ПАРИЖ. — Премієр Думерґ запевнив світ через радіо, що Франція ніколи не зачне ніякої зачіпної війни, бо хоче жити в мирі з цілим світом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КРІЗА В ЛІЗІ НАЦІЙ

Як доносять з ріжних жерел, Ліґа Націй буде переходити в найближчих місяцях крізу. Як пише Авґур, лондонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", англійський уряд здає собі справу з того, що теперішня кріза далеко тяжча, як недавня кріза Ліґи через манджурсько-японське непорозуміння. З неї може вийти Ліґа значно ослаблена, або скріплена, на всякий випадок сильно перемінена.

Переміна обертається передовсім довкола питання приступлення до Ліґи Націй большевицької Росії, тої самої большевицької Росії, котра досі вічно пятнувала Ліґу Націй як оруддя буржуазних держав для визиску робітників. Нині ця Росія, як кажуть, уже зовсім погодилася приступити до Ліґи Націй і тільки жде відповідного запрошення. Запрошення буде відповідне тоді, як воно вийде від відповідно великого числа великих держав, що належать до Ліґи, та як Ліґа дасть Росії місце, належне великій державі, себто постійне місце в президії Ліґи.

Приступлення Росії до Ліґи Націй буде мати поважні політичні наслідки. Через це приступлення трохи зросте підорване значіння Ліґи, але й зросте значіння Росії. Ослабне зате значіння Німеччини і Японії, котрі недавно виступили з Ліґи Націй. Їх відсутність може навіть дати нагоду їх ворогам уживати Ліґи Націй для маневрів проти них. Ходять чутки, що Росія вже заздалегідь збирається перевести серед держав, котрі належать до Ліґи, якийсь пакт взаїмної допомоги, що має бути звернений своїми вістрями проти Німеччини, з одного боку, та Японії, з другого.

З приступленням Росії до Ліґи та заняттям нею місця великої держави в ряді Ліґи ослабило би значіння Польщі. Тому Польща заздалегідь жадає від Ліґи признання собі постійного місця в Лізі Націй. Цьому Ліґа певно не противиласяб, якби Польща до цього не додавала ще інші умови. Вона хоче, щоб її набудуче не чіпати за трактування так званих національних меншин у межах Польщі. Отже вона хоче, щоб її звільнити від тих міжнародніх зобовязань до справедливого трактування національних меншин, які вона підписала з нагоди її признання аліянтами.

Европейські кореспонденти американських ґазет добре свідомі, проти копо звернені ці заходи Польщі. Паризький кореспондент „Манчестер Ґардіяна" виразно писав іще 28 квітня, що таке звільнення Польщі з міжнародніх зобовязань супроти національних меншин „поставилоб українську меншість у ще гірше положення, ніж вона була досі".

Так Ліґа з оруддя охорони меншин з приступленням Росії перемінилася б на оруддя ще гіршого поневолення недержавних національностей.

Д-р Остап Грицай.

КАРТИНА З ДНІВ РЕВОЛЮЦІЇ В АВСТРІЇ

III.

ФІНАЛЄ.

Похорон жертв Екзекутиви.

Іде військо, іде й друге,
А за третім стиха —
Не дивися, безталанна!
Везуть тобі лихо...
Шевченко („Хустина".

Це вівторок, дня 29. лютого 1934 р. у Відні.

Легкий мороз, сонце і від рана — бурхливий вихор. В його дико розсвистаних подувах, хвилями раз у раз налітаючих прибоїв, лопочуть на верхах камяниць, будинків, соборів і веж жалібні коругви, які сьогодні, в день похорону жертв Екзекутиви, видвигаються всіми вулицями міста. Довгі ленти коругов тріпочуться зикзаками чорних блискавиць поздовж простягнених фронтів камениць, обкручуються довкола своїх держаків, і раптом, розкрутившися, мають у воздусі хвилястими лініями, що прорізують овиди Відня від одного кінця до другого. Але лютий вітер, рве хвилясті лінії чорних коругов на штуки, бе ними об мури камениць, об карнизи піддашків, бальконів і стовпів вивісок, і шугнувши одним могутнім подихом понад ввесь простір міста, рве під небо гонити на висотах сріблисті лявіни облаків. Справді — є щось Шекспірівське в невгомній бурі отих вітрів нині у Відні, десь ніби дикий гнів Лірового серця, і наче шаліття стихій довкола злочинного Макбета, мов не просох ще скритовбивчий меч від щойно пролитої крови, і не застигло ще тіло жертви смертельного бою. А скрізь у вікнах горять — свічки. Який предивний вид! Ті золотаві вогники світел у вікнах у день, ряд за рядом, ряд за рядом, мов палаючі разки якихось велитенських намист, розгорнутих від вулиці до вулиці, від площі до площі, світять і тремтять мов горіючі сльози двохміліонової столиці, чудно врочисто й чудно сумовито, ніби в таємнім співчуванню зі скорбним негодуванням вихрів над Віднем. І тиша. Несамовита, нечувана у двохміліоновім муравлищі тиша вулиць і площ, будинків і склепів, середовищ великанського руху й життя, начеб це не перша година гамірливого віденського полудня, а десь досвіта, коли наддунайська столиця щойно прокидається з важкого сну міліонів.

Але ви знаете:

Це тепер фінале революційних днів у Відні, — похорон упавших героїв Екзекутиви.

Оце ось пусті, наче вимерлі вулиці, якими ви доходите до Опернрінґу, щоб тут придивитися похоронному походови, кінчаються швидко, і ви вже на продовженій Керинтнерштрассе бачите чорний вал тісно стовплених людей, що по обох сторонах маестатичного оперового бульвару стоять шести-й семикратним рядом, увічливо уставлювані полицистами. Перед і над вами з усіх сторін жалібні прапори, від Бурґґартену аж ген до могутнього фронту готелю Імперіяль коло Шварценберґпляцу, де домовини поляглих попрощають востаннє. А предовгими рядами вікон шестикратних поверхів — свічки, свічки, свічки... Це вони своїм світлом ніби бажалиб прояснити нині останні присмерки тієї **Люціферової** пітьми, що вгорнула була Відень увечорі того дня, коли вибухла революція і вулицями покотились перші відгуки розбабаханих крісів — тямите? Але, бачте, хоч вісім днів уже тому, і таке ясне сонце нині і горить стільки свічок, то пітьма темряви в той пропамятний вечір чорніє вам у спомині чорнішою тьмою, ніж коли. А ви саме тепер пригадуєте з прошибаючою точністю кожний вистріл і кожний гук тієї ночі, і зелені сяєва світляних ракет над массивами соціялістичних будинків, і потрясаючі рокоти перших гармат коло Арбайтергайму на Отакрінґу. Та щоб там ви й не знали про кріваві події, які розігрались у пітьмі тієї ночі тай інших днів і ночей революції, ви всетаки почуваете, що всієї тайни не збагнете ніколи. Що в кожній з тих домовин, які тепер пройдуть попри вас в понурому поході смерти, заховалась на віки якась її частина, болюча й жахлива, і вже в тінях засвітнього. І нечайно момент похоронів діймає вас заздалегідь, ще заки ви побачили першу домовину, до глибини душі.

Не інакше, а так, як діймає він тепер душі тих представників Екзекутиви, що там, коло жалібно удекорованого ратуша, виголошують прощальні промови над сорок девятьма домовинами, посвяченими кард. Інніцером в асисті всього духовенства Відня на дорогу вічности.

Зворушливі, прегарні промови президента держави **Мікляса,** бундесканцлера **Дольфуса,** команданта майора Фая, президента поліції **Зайдля** і міністра **Шенбурґ-Гартенштайна.** А далі, після того, як прогоміли вражаючі звуки **Бетховенової „Ероїки",** якими ґеній мистецтва попрощав мертвих героїв Відня, перші чети походу стають у ряди.

Це вже ¾3.

Замкнені в семикратнім валі публики на Опернрінґу, ми, які не бачимо тут того всього, що діється тепер коло ратуша, стоїмо вже трохи не три години на одному місці, дожидаючи наближення походу. Тут і там хтось з юрби подає вістку, що вже похід наближається, і ми всі стаємо раптом навшпиньки. Але чутка все наново виявляється неправдивою, і ми знову по сотний раз дивимося на льоджію опери, де зібрані всі члени орхестри, на хвилясті лінії коругов, і на людей по той бік бульвару, які чекають походу так нетерпеливо, як і ми. Але нечайно — починають дзвонити по всіх церквах Відня. Розріжняю глибокі басові звуки дзвонів собору Стефана, неземно вражаючі мов гомони вічности, мельодійні дзвони собору Петра, далеке гудіння дзвонів Вотіфкірхе, високі тони з костела Павлінів і сусіднього йому костела Єлисавети. І тут ми в один мент, мов по чийомусь наказу, здіймаемо капелюхи і, забувши про всю втому, застигаємо в німім дожиданню. Голова біля голови, око коло ока, один спертий на другого, всі в одну сторону повернені, одною увагою напружені, майже одним віддихом надихані, — стотисяч люда семикратним шпаліром поздовж Опернрінґу.

— Тепер? — питає хтось, а йому відповідають:

— Ідуть.

І ще поки те слово пронеслось, ген, від сторони Бурґрінґу, чути гомін перших рядів похоронного походу.

Це одинокий у своїм роді, незвичайний і ніколи очевидцеви незабутний гомін. Здалека ось він вражае ухо мов гомін рівномірних, градових ударів, раз і раз, раз і раз, усе в тім самім напруженню і з тоюсамою енрґією ступаючих ніг. Отак в останнім акті Моцартової опери „Дон Хуан" вражають слухача кроки камінної статуї комодора, і коли ви уявите цілу чету таких камінних подоб у поході бульваром великого міста, то будете мати зображення того граду кроків, що проносився до нас в перший мент з наближенням ідучих. Щось сталеве, незломне і невблагане було у відгуку маршу ідучого війська, якийсь залізний ритм і якась грізна мельодія, ще глибше вражаюча, ніж глухі удари жалібних тарабанів, грання дзвонів і похоронна музика капель. Ще лиш тільки прибої вихру захоплювали увагу так стихійно й непереможно, як музика залізних ритмів машируючого війська. От відділ кінної поліції, а на чорному коні командант походу і голова Екзекутиви, **майор Фай,** у сталевому шоломі, з чорною шарфою на грудях, ще, доволі гарний чоловік з чітко обрисованим лицем, без заросту, що пригадує риси центуріонів армії Риму. А далі військо, і знову поліція, і знову військо, ріжної зброї, ріжних відділів і ріжних формацій — ряд за рядом, сталеві шоломи, гострі погляди, суворі лиця, рука на зброї, і — градові кроки.

Раз і два, раз і два, раз і два...

В льоджії опери грае найкраща орхестра Відня овіяні траґікою нежданого прощання і ненадійної смерти місця **геройських опер Вагнера,** прощання Вотана з Валькірою і похоронний марш з **„Ґеттердеммерунґ",** вражаючі хорали тонів з домінантою чудових Ваґнерівських сурм, де стихія боєвого геройства обеднується всеціло з тугою душі за божеським, неземним, навіки опрощеним. Але саме та зворушлива музика тільки поглиблює тут враження чогось стільки величавого, що і твердого — непримирного, значить — не сумного видовища похоронів, а маніфестації незломного завзяття, опанциреного від стіп до голови, нехай і в барвах найглибшої жалоби. Але — позір! В якусь хвилю приноситься від сторони орхестри в опері прошибаючий крик сурм, усі голови відслонюються, і всі ряди шпаліру стихають нечутною тишею. Це ось на овиді походу —

Не дивися безталанна...!

Бачите? Сіре полеве авто, зеленню, вінцями і цвітами вкрите. Ленти від вінців повівають, золотими написами останнього прощання, останніх привітів вилискуючи. Шість товаришів упавшого обік, по трох з кождого боку, кроком лицарським ступають, вірного друга повагом супроводжають. А високо на авті, червоно-біло-червоною китайкою вкрита — домовина, над неюж **чорне число 1.** Така невеличка, мала домовина, що думаєш — це не жовнір в ній, що сталевий шолом носив і кріс двигав і в бою на життя і смерть стояв, а хлопець якийсь молоденький. Такий веселий віденський юнак, що ще в Пратері на карузелі їздити любив, товаришам тирольських пісень на цитрі грав, а в неділю з дівчиною мандрував у Віденський ліс, і з Каленберґу в тужливу годину вечора, на тихий Дунай і на западаюче сонце дивився... Але військовий закон, той найвищий речник загроженої Батьківщини, він у хвилях небезпеки, не сміє оглядатися на ніщо: ні на тугу молодечих душ, які ще не жили, ні на жаль чоловіків, які покидають жінку й дитину, ні на ніяке щастя, що руйнується війною. **Батьківщина візвала їх — і вони пішли всі.** Всі до одного, одним обеднаним рядом так, як обеднані тепер усеціло й совершенно їх домовини, всі до одної позначені простим рядовим числом, без огляду на те, хто там з них провідником був, хто офіцир, а хто простий рядовий. В обличу смерти і в очах Батьківщини всі вони рівні своїм подвигом, своєю жертвою і своєю посвятою, всі вони водночас провідники і рядові обовязку й пожертвування. Ось труна **2...3...4...аж ген до 49.** Все і за кожен раз полеве авто у вінках і цвітах, та з домовиною в державній китайці і з золотою військовою відзнакою, шість вояків почесної сторожі, ряд одної військової формації і знову приналежні до неї авта з домовинами та з чорним числом впоряду.

— **Духом увесь австрійський нарід з вами** — говорив президент Мікляс над домовиною героїв, — **а у приглушених ударах барабанів беться** серце **всієї країни...**

Ave, Patria, milites tuas te salutant!

Поліцисти, вахмани і їх офіцири, рядові армії з їх високими й найвищими старшинами, геройські залізничники, побивані як провідники панцирок, молоді боевики з формацій Гайматшуцу та Остмеркіше Штурмшарен — уся та армія упавших просувається тепер повз вас залізними рядами походу смерти, музикою боевих сурм овіяна, ритмом урочистого маршу ведена. Ніде мягкого погляду, ніде делености в очах, ніде тремтіння зворушення в тому поході. Все панцир, зброя, твердість і градовий крок.

Раз і два, раз і два, раз і два.

Навіть облича керманичів держави, що йдуть за домовинами і ніби достроєні до залізних рядів походу, в поважного президента Мікляса таксамо, як і в сторожко насупленого канцлера Дольфуса. Здається мені, що такі лиця мусіли бути колись у тих лицарів **Крімгільди,** що враз з нею **гляділи на вбивників Зігфріда і думали** про пімсту нечуваного злочину. Бо й кількож то осирочених Крімгільд іде тепер у нашому поході! Дивлюся на ті гарні віденські жінки, яких лиця прислонені тепер важкими жалібними серпанками, і раптом чую, як одна з лицем молодої дівчини, вибухае насилу здушуваним плачем і паде комусь в обійми.

Але цим похід 49-тьох домовин не хвилюється й не припинюється ні на крок, а йде все далі, несхитний, незломний і твердий, мов ті його сталеві шоломи, і та його зброя і його градові кроки. Він не знає ні жалю ні сліз, ні розжалоблюючих споминів; він знає тільки одно:

Свідомість обовязку, сповненого во благо Батьківщини.

Ave, Patria!

Гнат Крашанко.

ДВІ НЕВДЯЧНОСТИ.

(Історичне оповідання).

15)

Таке життя, котре повинно би добити скорованого, дивним дивом гартувало його. Щоби від напасти не пропасти, робив завзято за двох. Не сумнівався, що Розворський, скоро вже буде безпечний, викупить його. У Вірменина мабуть ще були його гроші. Коли до сеї пори не дав знаку життя, то мабуть ще не виїхав поза межі турецької влади. Як би його спіймали, були би приставили назад сюди.

— А може йому в дорозі що сталося? — подумав. — Може хто вбив, може втопився, може впав у яку пропасть, може його вовки зїли, може помер з голоду?

Нестор гарував так, що Турок став цінити його як робітника і зачав давати йому троха ліпше їсти, щоби такий добрий робітник не вмер йому. На ніч стали заганяти до кімнати на долині, де холод не був такий прикрий і де було сухо. Кайдани, котрі зразу відалися в руки і в ноги, видушили собі борозду з твердою шкірою і біль вже не допікав так сильно.

Одної днини Турок дістав нового невільника, Константина Бутуру, міщанина зі Львова. Бутуру умістили в кімнаті разом з Нестором. То був такий чоловік, про яких кажуть, „хоч біда, то гоц!" Він усе був веселий, хочби й у найбільшій скруті. Балакати умів з кождим. Умів промовити до серця. Хто не мав серця, умів промовити до його розуму. Умів балакати і добалакатися з людьми добрими і зі свиньми. Зараз другої днини спитав Словака, чи в Найгазелю нема людей, котрі посередничать у викупні невільників.

— У нас є такий Вірменин, що з того жие, —відповів Словак.

— Чи не міг би я з ним побалакати?

— Можеш. З такими людьми вільно. На се держать вас тут, щоби дістати окуп. Без таких посередників се майже немислиме.

— То нехай він прийде сюди, бо хочу з ним поговорити. Він знається мабуть з львівськими Вірменами. Поміг би мені між ними роздобути гроші на окуп.

Вірменин прийшов на подвіря і Словак випустив Бутуру до нього. Вірменин перший зачав:

— Словак вже сказав мені, на що я вам потрібний. Та з того нічого не буде, хоч я і від вас хотів би заробити. На те, щоби вас викупити за гроші, які щойно треба буде розщибатися між львівськими лихварями, мені вже не стане часу. За місяць се не буде готове. До місяця я виїду звідси, бо переношуся до Молдави.

— Я Словакови збрехав. Не хочу, щоби Словак вже тепер знав, які мої пляни. Я маю мої власні гроші. Вся моя готівка у Львові в певних руках і сюди може прийти дуже скоро. Та сеї готівки замало на окуп. Замало для мого пана-Турка, та не замало для підпанка і для вас як посередника Словака. Можете оба заробити по двіста дукатів і за тих моїх чотириста дукатів... більше не маю... вийшов би на волю. Се, що ви за місяць покидаете сі сторони, влекшило би виконання сего мого пляну.

— Не второпаю! — сказав Вірменин, видивившися на Бутиру.

— Чи за чотириста дукатів окупу Турок увільнить мене? — спитав Бутура.

— Як не маєте більше, то й не зачинайте балакати з ним.

— А для вас за посередництво тут на місци... двіста дукатів, добрий заробок?

— Не поганий, тільки що безнадійний.

— Безнадійний, чи надійний, це щойно покажеться... Чи для такого Словака, як мій наставник, двіста дукатів, дурничка?

— Для нього така сума, то маеток.

— Я йому добре придивився і троха балакав з ним. Мені бачиться, що то нікчемна, підла худоба.

— Ви вгадали.

— Я міркую собі, що він годен бути вірний комусь тільки за гроші, і за гроші кождого... зрадить.

— І я так думаю про нього.

— Чи своєю службою у того Турка, знущаючися над бідними невільниками, котрі йому нічого лихого не зробили, він скоро надіється відкласти на свою чорну годину двіста дукатів?

Вірменин знов глянув в очи Бутури. По хвили промовив:

— Гадаю, що тепер я вже зрозумів вас. Ви надієтеся, що за двіста дукатів Словак втече відси разом з вами?... Ви хочете, щоби за других двіста дукатів я намовив його до того?

— Коли ви вже вгадали, то зачинаймо роботу. Як той Словак зветься?

— Коли питаете, як він зветься, то скажу вам. Зветься Йосиф Куля. Та се нам наніщо не придасться, бо, як я вам вже сказав, за місяць покидаю сі сторони. До місяця ваші гроші не прийдуть зі Львова.

— А то чому? Львів не такий далекий.

— Львів не на краю світа, та ваші дукати не знають, що вони вам потрібні. Вони не мають крил, ні ніг не мають. Їх мусить хтось привезти. Тепер не маю жадної оказії, котрою би ви передали до Львова письмо від себе з приказом сюди прислати ваші гроші, також треба би ждати на якусь певну оказію зі Львова сюди. До місяця все те не зробиться. Хіба, що ту роботу передасьте кому іншому. Перше, що мусите мати, то оказія до Львова. Остаточно, не конче треба би стягати ваші гроші сюди. Як би який, мені знаний вірменський купець своїм письмом заручив мені, що як вийдете на волю, то я дістану чотириста дукатів, то я прислугу зробив би вам на кредит і Словакови дав би його пайку з моеї кишені. Та я мусів би мати обезпечення, що дістану їх назад.

— Я вам дам на письмі, — сказав Бутура.

(Далі буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Ню Йорк, Н. Й. — В „Коляді Червоного Хреста", оголошеній в „Свободі" з 18. квітня, має бути: Стефан Ковбаснюк $5, д-р Іван Смит $3, Семусь $2.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член від. 69 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головному урядови нашої орґанізації за уділення мені запомоги з фонду допомогового в сумі $50. Ця допомога стала мені великою поміччю у моїй невиличній недузі. З нагоди 40-літнього ювилею бажаю нашому Батькови Союзови якнайкращого успіху.

Микола Забавчук.

ВОЛІЛИБ, ЩОБИ НЕ ПОДОРОЖУВАВ ДОВКОЛА СВІТА.

Одною з головних виграних большевицької льотерії „Осавма" є подорож довкола світа. При останньому тягненні виграв цю подорож робітник московської електричної централі, Фокін. Комітет давав Фокінови 5,000 рублів, та він не згодився і сказав, що хоче подорожувати довкола світа.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

НЕБЕЗПЕЧНА ОТВЕРТІСТЬ.

Газети піднесли як щось незвичайного заяву одного нюйорського політика, котрий, заповідаючи свою кандидатуру на один уряд, не сказав двох річей: перше, що його кандидатури домагаються широкі верстви народу; друге, що він згодився кандидувати, не дивлячись на те, що кандидуючи, робить зі себе велику жертву.

Такі заяви виборці чули від кождого кандидата, але всетаки вірили, як новий повторяв це саме. Тимчасом діти з „кіндергардену", якби почули таку заяву три рази, то знали б, що це пуста фраза.

Газети всетаки вважають цей крок цього політика за небезпечний. Мовляв, як почати пропускати брехні, то цьому тотово кінця не стати. Ще кодись може знайтися кандидат, що, програвши вибори, вже не напише свому контркандидатови, який то він радий з вибору противника.

ЩО ЖІНКИ ЛЮБЛЯТЬ У ГАЗЕТІ?

Часто чувати голоси про те, що люди люблять у газеті. Звичайно такі балачки не багато варта, бо люди, які про таке говорять, звичайно не пробували навіть переконатися, що інші люди думають, а тільки просто підсунули іншим людям свої власні забаганки.

Бизнесова школа Шікагоського університету, замісць говорити голословно, що люди люблять у газеті, зробила спеціяльний розслід. Він відносився лише до жінок, а всетаки дає нам уже певні тверді підстави до якогось твердження. Отже показалося, що жінки найбільше читають новинки на першій стороні, головно, як вони мають образки, далі жіночий відділ, ще менше комічні малюнки, ще менше статті про здоровля й листи до редакції. Заграничні новинки й „бридж" займають у жіночій цікавости одно з останніх місць.

Що заграничні новинки жінок не цікавили, це відомо було здавна. Але чому „бридж" у занедбанню? Чи тому, що вже пропадає мода на цю гру, чи може жінки вже опанували її так, що вони не ждуть нічого нового навіть від газетного спеціяліста від „бриджа"?

ОХОРОНА ЗВІРЯТ.

Коли часто говорилося про охорону людей від звірят, то нині вже говориться про охорону звірят від людей. Американське мамольогічне товариство підносить протест проти американських мисливих, що майже вивищили дві породи носорога.

Навіть у звиринці звірята потребують захорони перед людиною. Заряд звиринця в Лондоні каже, що найбільша мавпа, горила, не може жити в звиринці тому, що вона заражується сухотами від людей, котрі відвідують звиринець і дихають на малпу повітрям, повним зарязок недуги. Тепер на охорону горила заведено в його клітці шиби, які здержують сухотничі бактерії. І горить жиє.

ДЛЯ ТИХ, ЩО БОЯТЬСЯ КРИТИКИ.

Колись французький письменник Еміль Золя радив молодим авторам привикати до критики, читаючи кождого дня хоч одну таку ворожу напасть. Такі критики він називав жабами, і казав: Молодий авторе, ковтай кождого дня хоч одну жабу!

Відомий радіовий проповідник о. Коклин дістає попри почтові дня своїх промов чимало таких „жаб". Звичайно така „жаба" говорить: „Ти проповідуєш, як осел!" Або: „Твій голос звучить так, гейби ти був усе підпитий!"

З ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ У. Н. СОЮЗА.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Заваги Ювилейного Комітету.

Отсею дорогою взиваємо всіх тих Союзовців, котрі забрали до розпродажі вступні тикети на концерт, щоби негайно повертали гроші за тикети, або тикети на руки своїх секретарів, чи тих, в кого взяли. Секретарів просимо гроші за тикети або тикети принести в пятницю, дня 18. травня на засідання, яке відбудеться в год. 7.30 вечером під числом 2408 В. Шікаґо Евеню. На це останнє засідання перед концертом обовязково повинні явитися всі відділові урядники.

По концерті не будеться приймати звороту тикетів, лише гроші за тикети. На це звертаємо зокрема увагу, щоби ніхто потім не потерпів, бо хто не зверне тикетів перед концертом, той по концерті мусітиме за них заплатити.

Знову ті, що забрали тикети до розпродажі на ювилейну вечеру, зволять якнайскорше повідомити п. Т. Шпікулу, скільки тикетів продали, бо інакше неможливо знати, на скільки людей замовляти вечеру.

Також подаємо до відома всім членам У. Н. Союза в Шікаґо й околиці, що в понеділок вечером, дня 21. травня, головний рекордовий секретар У. Н. Союза, п. Д. Галичин, матиме наради з усіми Союзовцями в церковній галі при Окленд і Райс улицях. На тих нарадах повинні явитися обовязково всі Союзовці. Коли кому дещо не ясне зі Союзових справ, то буде нагода давати запити і довідатися обширніше про господарку У. Н. Союза та його чергові завдання.

За Комітет:

Т. Шпікула, предсідник;
В. Саган, касієр;
П. Підлісний, секретар.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

Концерт в память І. Франка.

Заходом читальні „Просвіти" ім. Івана Франка відбувся дня 6. травня концерт в память духового каменяра, Івана Франка. На сцені виднів гарний портрет Франка, прикрашений гарними квітами і освічений.

Програму переводив предсідник читальні, гром. Яким Дмитрів, котрий виголосив вступне слово, пояснив, чим був для нас Іван Франко, та візвав повстанням з місць пошанувати память покійного поета.

Реферат про життя і творчість Франка виголосив місцевий парох, о. В. Турула. Виступав місцевий хор під управою п. Р. Дмитрова, котрий відспівав кілька пісень, а двоє дітей дірігента, трилітня Славця і пятьлітній Мирослав, віддеклямували дві поезії Франка. Ті деклямації дуже припали публиці до вподоби.

По панах виголосив відчит про Франка гром. І. Головка. Виступав знову з піснями хор, а гром. Р. Дмитрів деклямував. Фотепянове сольо відограла панна Анна Крик. Свято закінчено кінцевим словом гром. Якима Дмитрова та відспіванням гимну „Не пора".

Публика була задоволена, а можна було це пізнати по тім, що щедро оплескувала кожду точку програми.

Секретар.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Свято в память героїв зпід Крут.

Читали ми в пресі, що цілий край святкує память героїв зпід Крут. Значиться, що там це розуміння такого святкування. Наш поневолений нарід на рідній землі розуміє, що пролята кров у бою під Крутами збудила совість цілої нації. А тут, в Америці, ми щойно починаємо це розуміти. Тому добре, що в Нюарку третя сотня „Чорноморської Січи" відсвяткувала перша в Америці память „Бою під Крутами". Крути це місце, де лягли геройською смертю наші молоді студенти київських шкіл у днях 29 і 30 січня 1918 р. Свято Крутів відбулося дня 6-го травня в Січовій Галі при великій скількости українського нюарського громадянства. Були теж чужинці.

До свята Крутів підготовлялася 3. сотня Ч. С. довший час, щоб гідно віддати честь тим, що лягли в кровавому мою під Крутами. І тепер можуть бути вдоволені, що це свято їм вповні вдалось.

Програма свята була така: ранком відбулась панахида в обидвох церквах. При панахидах стояли січовики в одностроях. Вечером відбулася академія, яку відкрив заступник сотника, В. Фейло, коротким промовою. В память цього свята вивішено в січовій салі великий портрет Б. Хмельницького. Потім слідував живий образ стрільців з крісами в руках під звуки стрілецької пісні й співу поеми „Крути".

Реферат виголосив гром. С. Фік. Говорив про небуденний геройський чин „Січового Студентського Куріня" в нерівній боротьбі з червоним Азіятом під Крутами". На сцені виднів чудовий, спеціяльно на це свято мальований великий образ Крутянців - студентів, побіч якого стояли січовики в одностроях, в мазепинках і з крісами. Гарно вбраний у зелень цвітів і при ріжнобарвнім світлі виглядав цей образ чарівно й захоплюючо. Дальші точки академії були переплітувані співом хору православної громади під управою о. Горохівського. Виконано бездоганно боевий репертуар. Програму доповнили деклямації Б. Гульки й Дорошенка та терцет, який при супроводі гітари (о. Горохівський гітараба, С. Фік і В. Осадчук перший і другий тенор) відспівав дві пісні: „Не миритись" і „Не пора". Терцет вийшов дуже гарно.

На закінчення сказав кілька слів о. Горохівський. По відспіванні національного гимну всі розійшлися, підбадьорені на дусі. На кінець слід згадати, що свято коштувало багато труду, але випало так величаво, що всіх дивувало. І таких свят треба якнайбільше для нашого народу тут в Америці. Треба, щоб усі тут святкували раз в році таке свято, яким є Крути.

Дохід призначено на бідних студентів у рідному краю.

Михайло Отрок.

ТАЙНИ ЖОВТОГО ДОМПІНҐУ.

Японський робітник заробляє денно (при 10—12-годинній праці) менше-більше: шахтяр (копальник) 25 цнт., робітниця в ткальні 20 ц., робітниця в пральні бавовни 30 ц., робітниця в пральні шовку 40 ц., механіки 80 ц., робітники в фабриці паперу 50 ц., робітники в фабриці порцеляни 60 ц., робітники у скляній гуті (що видмухує скло) 80 ц., робітниця в фабриці сірників 30 ц., хлопці понад 10 літ 15 ц., дівчата понад 10 літ 10 центів.

Японський експорт сильний не лише тим, що японський робітник погано плачений. Японці вивідуються про слабу сторону чужинного промислу, в якій галузі він найслабший, і потім побивають його домпінговими цінами. Нині можна сказати, що світовий експорт є під пресією японських цін. Згідно з токійською заграничною статистикою, японський вивіз зріс від початку 1932 року до початку 1933 року: в Азії на 53 процентів, в Европі на 29.3 проц., в Північній Америці 28.5 проц., в Середущій Америці 24.3 проц., в Південній Америці 221.8 проц., в Африці 96.2 проц., в Океанії 76.9 процент, або ввесь японський промисл пересічно за один рік на 51 процентів.

ЦАРІВНА СНІВ.

Снишся мені, царівно,
І мучать мене дні,
Коли зявишся знову
І казочку чудову
Розкажеш мені в сні.

Слова солодкі, милі,
Про весну, рідний край,
Про сплячу нашу силу,
Козацькую могилу,
Дніпро, степи, ручай.

Прийди, прийди, царівно,
В цю нічку, в тихім сні,
І казочку чарівну
Про рідну Україну
Скажи, скажи мені.

Дм. Захарчук.

М. З.

„БЯЛИ ОЖЕЛ".

Постійчук Михайло вертається з церкви й, проходячи попри громадський магазин, бачить наліплене оголошення, писане польською мовою, підходить до нього і, вдивляючись у рогатого орла, заувкже: „Знов роззявив рота... Знов, різун його матері, чогось хоче... Все дай і дай, а коли буде на?"...

Постійчук не розуміє по польськи. Куди йому там, простому селянинови. Добре, що бодай по людськи щось уміє... Але його завжди прикро вражає отой рогатий з жахливими кігтями, невідомо якої породи птах, який тобі на всіх паперах сидить... Що тільки Михайло не дістане, який тільки не прийде до нього папірець, чи то покликання на суд (щось ось третій рік з сусідом Юрком Микитчуком — бий його сила Божа — тягнеться), чи то асекурація, чи упімнення про податок — скрізь той клятий, як привид, як мара, бодай йому очі повилазили й язика відкрутило.

До Постійчука підходить сусід і кум Гордий Закаблук.

— Ну, щож там нового?

— Та що нового! Не бачите? Знов роззявив рота он...

— Так, бодай йому честець! Роззявив... Видно, нові податки... Тягнуть, різун його матері, з нас сім шкір і все те як у прірву. І де воно, сто болів йому в ребра, дівається? Деруть, деруть і ні кінця, ні краю. Хоч бери тай вішайся...

— Щож, влада... Дожилися, нічого собі!... виривається в Михайла десь з самих наболілих печінок. Коби так молодий, коби ще сили крихта, взяв би зброю й геть усю ту погань перебив би. Бож усе рівно... Не є тобі всеодно, коли ти в тюрмі сидиш та воші годуєш, чи ходиш по ріллі, ллєш день у день піт і все те чортови в зуби?...

— Та... Воно, як сказати по правді, то й усе рівно...

Далі дядьки переходять на іншу розмову. Висловили думку, що ось міняється погода, що можливо нарешті устійниться. Опісля перейшли на худібку, далі зійшли знов до податку й так опинилися дома.

Там, як на те, малий Михайлів Семенко прийшов зі школи й хвалиться, що пані вчителька робила якесь свято та всім роздала отакі орли...

— Де ти, Семене, кажеш, був?...

— На „паньствовому" святі...

— Ти мужицький син і не дуже то лізь на паньствові свята. Пани панами, а ми собі, знай, своє... Розумієш?... А з тим он півнем що думаєш робити?...

— Пані, вчителька казала приліпити на вікні...

— Я тобі дам на вікні... Гидоту таку ще й у вікні чіпляй... Викинь! Ні, чекай... Дай но сюди. Папір не дуже кепський, а в мене зовсім папірок вийшов. Придасться...

Семенко віддав батькови папір, а той зімяв тай сховав до кишені.

По обіді поліцай наказав громадські сходини.

— Що там? Новий податок, бігме!

Одягнувся Михайло і пішов. Народу зійшлося досить. Прибули два поліцаї і війт. Не даремно те оголошення висіло. Це воно зігнало стільки людей. Війт виліз на підвищення й почав пояснювати розпорядження старостра про будову повітового поліційного будинку.

— А що? Хіба я не казав? — гукає Михайло. — Чуло моє серце. Знов давай, знов тягнічись, а вони он панські свята та всякі тринди-ринди виправляють. Дім для поліції... Ми тут іще від війни без хати сидимо, а їм, панам таким, давай новий дім... Мало їм того, що цар наставив. Звісно, тепер їм мало. Колись на повіт пять стражників вистарчало, а тепер куди не кинь києм, то попадеш на поліцая. Так і чатують...

Михайло сердиться й гарміденить. Захотілося закурити, витягнув мошню з тютюном і зімятий папір з орлом. Не перестаючи говорити, вириває собі на папірок, розтирає в руці й крутить козячу лапку. І не встиг Михайло докінчити свого речення, як перед ним зявився поліцай.

І де він у чорта вискіпався? Михайло зовсім цього не сподівався. А поліцай, видно, стежив за гамірким дядьком, а коли той почав орлом закурювати, відразу зявився перед говорункам.

— Ей, ви! Що то робіце?

— кричить поліцай.

— Та щож роблю. Хіба не бачите? Закурюю. Не хочете часом і ви? Прошу. Махорка добра, тільки папірок ось паршивий. Пробачте. Під такі часи, як тепер, всяке паскудство викуриш. Крізу, бачте, видумали, податки луплять...

— Ви не мувце глупства?... перебиває Михайла поліцай.

Люди, що стояли коло них, замовкли й дивляться здивовано, чого поліцай хоче від чоловіка.

— Ви не мувце глупства!... Правда свята. Ось запитайте в людей...

— Що правда, то правда!... загомоніли люди. — Кепські часи...

— Але цо тутай маце? — кричить далі поліцай.

— Нішо, кажу вам! Папір...

— Не папер. Яке то ест годло?...

— Кодло? Хто його знає, що то за кодло. Півень, чи ворона...

— Псякрев! То ти бунтовац! Не вєш, хаме, же то паньстовое годло...

— Може й паньствове. Як не кажу, що мужицьке. Вибачте, коли щось не теє... — винувато й трохи злякано дивиться дядько. Чого він, мовляв, від мене хоче?

—То є годло паньства польского! Розумєш? Є то бяли ожел... Як сен мянуєш?... — виняв книжечку.

— От тобі й на! За що? Та я...

— Мільч, псякрев! Названіско? Записав Михайла, а дядьки, вертаючися зі сходин, розважають. — То вже, люди добрі, тепер і слова не можна вимовити. То вам, трясця їм в боки, панство. Шкіру з тебе хай деруть, — ти мовчи...

За тиждень Михайло дістав з суду „везване". Здивуванню Михайла не було кінця. Суд присудив Михайлові за образу „годла паньствового, бялего орла" десять злотих кари.

А з огляду на те, що Михайло не має чим заплатити, має відсидіти три дні у вязниці.

— От тобі й бяли ожел... — сумно говорить Михайло, вийшовши з суду.

— Ну, але попадеться ще він у мої руки...

ЧАРИ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ.

Один муринський король недалеко міста Нігерії в британській західній Африці купив собі недавно радіоапарат. То інтелігентний чоловік, уміє добре англійську мову, був навіть колись зі своїм батьком у Лондоні, де його приняв на послуханні король Едвард VII. Про радіо щоправда знав, одначе досі його не бачив. Апарат заінсталювали в його „палаті". Вкінці рано пів до 9-тої апарат залучили. Відізвалося Давентрі (короткохвилева англійська кольоніяльна стація). Церковні дзвони з Лондону. Потім телеграми! Кількох людей слухає, король дуже пильно. Нараз посеред телеграм відізвалося сильне пчихання. Пчихання, що подолане простору 7,000 миль! Це поділало чудодійно. Досі то був апарат — нове чудо білого чоловіка! Та тепер цей людський звук. Ним приблизився спікер до слухачів. Апарат став людським. Це була найповажніша хвилина. Холодний подив перемінився в веселість. Мурини й король мали радість. Та тим ліпше слухали дальших телеграм. Між англійським спікером і муринським слухачем навязалися якісь щирі взаємини. Маленька людська хиба, яка помагає, щоби радіо стало справжнім звязком усіх народів і всіх людських племен.

ЯК ВИГЛЯДАЄ НАЙМОДЕРНІШИЙ ТЕАТР В БЕРЛІНІ?

(УП) Представити собі в Німеччині якесь місто без театру, досить трудно. В великих, малих, ба навіть найменших місточках та більших селах є коли не сталі театри, то принайменше відповідні великі салі для представлень фахових або аматорських театральних гуртків, яких тут безконечна скількість. І штук Німці мають багато і то не лише своїх, а й чужих, перекладних. Навіть деякі з українських бачили німецькі сцени, хоч порівнюючи дуже мало. Ми не збираємось говорити тут про театральне мистецтво як таке. Це хай зроблять фаховці. Ми постараємось оглянути театр з іншого боку, з технічного. Вибрали для цього найбільший і наймодерніший театр у Берліні, так звану „Народню Сцену" при Горст-Вессель-Пляц. Назовні це проста будівля, що мало чим ріжниться від інших за виїмком хіба світляної реклями, та більшої скількости входів. Зате в середині криється багато того, що пересічному глядачеви, який цікавиться штукою, а не технікою, й не снилось ніколи.

Сам театр збудований 1914 року. В грудні того року був відкритий, в самий розгар світової війни. Коштував 2.5 мілiонів марок. У ньому понад 2,000 місць, з чого в партері понад 1,000, а решта на поверхах. Гардероби і каси, а дальше передсінки для кождого поверху однаково з буфетами. Нутро прибране майже люксусово. Доступ усюди знаменитий. Вихідних дверей багато на всякий випадок. Розраховані двері так, що при повному обсадженню всіх місць одні двері припадають на 70 глядачів. Отже в часі небезпеки можуть усі скоро ратуватись. Це булоб одна частина того модерного театру. Сиґналові світла всюди.

Та є ще й друга частина його, а саме сцена. Частину її глядач бачить підчас представлення. Але це далеко не все. Сцену від місця для глядачів відділює залізна заслона, яка може видержати тиск 45 атмосфер. Бо може трапитися, що в часі пожару ґази могиб вивалити цю заслону на публику. Заслону поливається автоматично водою, щоб у часі пожару не розігрілася занадто.

За заслоною відбувається все сценічне життя. Безконечна скількість кімнат для артистів, фризієрів, одягалень, вентиляторів, витяжних шахт, все це звичайне. Найцікавіша сама сцена. Вона наймодерніша в Европі. Сама цилиндрова, висотою 10 метрів. Електричними моторами обертається без гуку й стуку. Зміна декорацій може йти дуже скоро. Сцена просто обертається. Все приготоване. Відповідний технік натискає лише на включатель елекричного мотору і все рухається. Одна частина зникає, а друга показується. Все в темноті, скоро. Здається, що ледви світло згасло, а тут уже наново засвічується і перед нами нова сцена. Частину сцени можна піднімати вгору й знижувати, а також ставити скісно вразі потреби. Довкола ходи, що всюди можна доступити. Все з залізних штаб. Для збільшення сцени вразі масових виступів можна ще й місце для орхестри зробити сценою, піднявши його на відповідну висоту. Сама сцена забирає стільки місця, що й місце для глядачів. Висота її в цілому 40 метрів. Сцену замикає півкругла стіна, біла, що освічується ріжно відповідними рефлекторами.

Рефлектори — це спеціяльна частина сцени. Всюди їх повно. Заслугу в їх удосконаленні має електрична компанія АЕҐ з Берліна, що працює спеціяльно над сценічним ділом. Їх всюди повно. Світять і згори і здолини і з боків і зпереду. Відповідно вишколені механіки надають відповідними склами світлу барви, і то так непомітно, що мається враження, що схід сонця на сцені краще виглядає, як він в дійсности є. Тамже й зорі і блискавки і буря і вітер, проекційні апарати кидають на півкруглу стіну бажані для сцени образи. Треба якогось міста в далечині, то зроблять і місто. Здаєдься воно далеко — далеко, а в дійсности кільканацять метрів на стіні. А все живе, як дійсне. Відповідним освітленням зроблять небо таким, як воно є в дійсности, хоч барви голубої ще не вдалося знайти. Над цим якраз працює тепер ляборатоpія АЕҐ. Сцена в першу чергу залежить від освітлення. Одна й тасама обстановка зовсім інакше виглядає при доброму й при лихому освітленні. Лямпи натрово-срібні мають будучність, але ще не удосконалені. На особливу увагу заслуговують кравецька робітня та вогневі забезпечення. Описувати їх не будемо, бо це забралоб багато місця.

Так виглядає модерний театр. Коли він буде в нас такий?

М. С.

Ішло кількох людей зі забави в веселому підхмеленому настрої. Як переходили попри ліхтарню, побачив один із них, що вгорі причіплений там якийсь напис, і каже до одного з товаришів:

— Ану, ти вмієш добре лазити, вилізь і прочитай, що там написано?

Той виліз, прочитав і каже:
— Тут написано: „Свіжо мальоване!"

ГОЛОСИ УКРАЇНСЬКОГО ЗОРҐАНІЗОВАНОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Головна Еміґраційна Рада на своїй останній конференції, що відбулася 1934 р. в Празі, познайомившись докладно з розвитком та чинністю Музею ВБУ, „вважає своєю повинністю звернути увагу українського громадянства на велике національне значіння Музею, як також і на його потреби. Вважає, що українська еміґрація повинна докласти всіх сил, щоб допомогти зростови й забезпечити повне функціонування цієї единої української установи. Українська еміґрація твердо вірить, що Українці з ріжних земель також виявляють якнайбільшу увагу до потреб Музею ВБУ й будуть допомагати йому.

Союз бувших Українських старшин в Чехії, обговоривши на 5. Заг. Зїзді свої архівні потреби та українські військово-музейні справи взагалі, „вирішив за найкраще й найдоцільніше вважати Музей ВБУ українською музейно-архівною централею закордоном". У свойому проголошенню з приводу цього Союз стверджує, що „без матеріялів, уже тепер зібраних у Музеї, неможлива повна історія українського війська й військових подій української визвольної боротьби", 5. Зїзд Союзу витає почин Музею щодо збудування власного музейного будинку. Вважаючи, що Український Дім у Празі стане гідним свідоцтвом наших визвольних змагань, зїзд не тільки приобіцює Музееви свою допомогу, але теж закликає і всіх військових — учасників української визвольної боротьби — допомогти Музееви збудувати Український Дім у Празі. Крім того Союз закликає військових діячів дбати про поповнення музейних збірок памятками українського війська й війни.

Зїзд Союзу Українського Сокільства за кордоном з глибоким вдоволенням вислухав повідомлення про поповнення сокільських збірок у Музею ВБУ новими матеріялами з життя й діяльности Українського Сокільства, як за кордоном так і в Краю. Зїзд висловлює бажання, щоб зібрані вже матеріяли збільшилися новими й лягли в основу окремого відділу Музею ВБУ, присвяченого спеціяльній історії Українського Сокільства. Зїзд закликає всі сокільські орґанізації дбати про розширення цього відділу, передаючи до Музею ВБУ архівні й інші матеріяли. Зїзд витає акцію Музею в справі Українського Дому в Празі і просить усі сокільські орґанізації й окремих соколів підтримати це діло й допомогти його успішному закінченню. Зїзд певен, що Український Дім у Празі буде мати не лише велике загально національне значіння, а послужить також і для добра сокільської справи.

Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕСУС) на свойому 10. Звичайному Зїзді (в Празі 27.—28. III. 1924) ухвалив: а) вважати Музей ВБУ центральною архівною установою ЦЕСУСА і всіх обєднаних у ньому орґанізацій, б) допомогати Музееви в його дальшому збиранню архівних і музейних матеріялів українського студентсва.

Союз Українських Журналістів і Письменників на чужині стверджує в діяльности Музею ВБУ велику увагу спеціяльно до історії української журналістики й письменства. Музей зорґанізував одиноку по обсягу збірку української періодики, яку безнастанно поповнює. Музей зібрав багато рукописів українських поетів і письменників, яку також поповнює і розширює в окремий архів українського письменства. Із своїх багатих фотоґрафічних колекцій Музей виділяє в окремий альбом фотоґрафії українських письменників, поетів і журналістів. Союз ухвалив вважати Музей ВБУ за головну архівну установу українського письменства за кордоном. Зокрема Союз просить всі українські редакції й видавництва надсилати до Музею принаймні по одному примірникови всіх своїх видань.

Союз Лицарів Залізного Хреста у Парижі на Загальних Зборах 4. 2. 1934 ухвалив зорґанізувати збірку на Український Дім у Празі. Управа Союзу видала всім членам підписані листи для збірки серед українського громадянства і закликає всіх членів приложити максімум енерґії, щоб зібрати найбільше пожертв.

Обєднання Українських Орґанізацій в Америці, надсилаючи пожертву $50, „бажає якнайкращих успіхів у тім великім ділі". Обєднання записано в списки добродіїв Музею ВБУ.

В добі знижки цін.

Пан Огірчак розібрався на луці й хоче викупатися в ставі. Побачив це сторож і кричить:

— Пане, пане! Тут не можете купатися, бо заплатите кару десять долярів.

— Овва! — каже на те пан Огірчак — то я не буду купатися!

Сторож (довірочно): Та пять долярів також вистарчило би.

Успіх.

— Моя жінка перше все денервувалася, коли чула найменший шелест. Я багато разів доказував їй, що вломники ніколи не дають так про себе чути.

— Ага, й тепер вона вже вспокоїлася?

— Навпаки, тепер денервується, коли нічого не чує!

ЯК СВЯТКУЮТЬ ШЕВЧЕНКА ПО „ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОМУ".

У Київі цього року святкували Шевченка не як українського поета, але як „інтернаціонального революціонера". Промовець, якийсь Фелікс Якубовський (мабуть Поляк — Ред.) не пощадив Донцових, Маланюків та Коновальців, що хочуть зробити з Шевченка творця націоналізму, не дав спокою ні в гробі й Скрипникови, що величав Шевченка як українського революціонера. Шевченко не є вправді непомильний „марксист-комуніст", але не є й націоналіст; він революціонер і тому його святкують усі робітники й селяни цілого Радянського Союза.

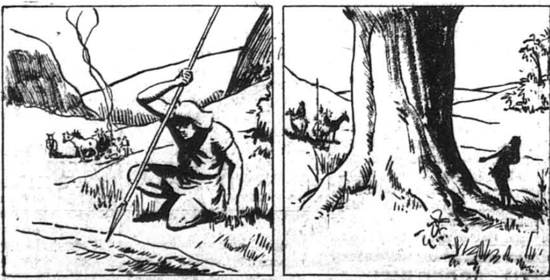
Щоби задокументувати цю „інтернаціональність" Шевченка, один з большевицьких, російських поетів відчитав поезію в честь Шевченка, а один з „товаришів еврейського походження" продеклямував у жарґоні „Заповіт" і уривок з поеми „Сон".

А поза межами Большевиї лунали в той сам час вiщi Тарасові слова:

Степи мої запродані
Жидові, Німоті...

Та чи лише степи, чи може й сини?

ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ. (110).

Як сходило сонце, шість утікачів, перейшовши високий гірський хребет, побачили під собою широку площину. Вони розложилися табором, знаючи, що покищо їм не грозить небезпека. Оратарк зловив у сильця кілька птиць, а Тарзан набив списою багато риб.

Вони спали до пополудня, а потім утікали далі. Під ніч Комодофльоренсаль і Зоантрогаґо знайшли місце під табор, але Тарзанови воно не подобалося. „Може би нам піти на дерева?" — подумав собі Тарзан.

Які великі виглядали йому тепер ці дерева, в порівнанню з його зменшеним ростом. „Я піду перший", сказав Комодофльоренсаль, стоячи при вході до великої ями. Це була яма якогось малого звіря. Князь, із добутим мечем у руці, поповз у яму.

„Чому він це робить?" — Тарзан спитав Зоантрогаґа. „Ми переночуємо ніч у підземельних кімнатах камбона, безпечні перед нападами кота або львів. Нам було би краще вже бути в середині, бо якраз у цю пору великий лев виходить на полювання".